

4 6
9 177224 742179

123
1898-2020
1398-2020

1398-2020

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 0,70€

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2020 ΘΕΣΣΑΛΙΑ 23

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2020 ΘΕΣΣΑΛΙΑ 23

ΒΟΛΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ
15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
2020
48 ΣΕΛΙΔΕΣ
e-thessalia.gr

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 37.272

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2020 ΘΕΣΣΑΛΙΑ 23

ΣΤΑΘΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΝΗΣ

Στα ποιήματα πάντα γυρίζουμε πίσω...

Στα κανόνες τη χώρα ο τίτλος της νέας σας ποιητικής συλλογής, που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Μεταίχμιο. Θέλετε να ξεκινήσουμε τη συζήτησή μας από τον τίτλο που επιλέξατε;

Ο τίτλος μιας συλλογής μπορεί να είναι η ομπρέλα, κάτι σαν οροφή που στεγάζει όλα τα ποιήματα, μπορεί να είναι ένας υποδηλωτικός στίχος ή ο τίτλος από κάποιο ποίημα, άλλοτε μπορεί να είναι συνδυασμός αυτών των δύο, ενίοτε και μια επινόηση του δημιουργού, μη σχετιζόμενη με το περιεχόμενο των ποιημάτων. Προσωπικά, συνήθως επιλέγω ο τίτλος να συνδέεται φανερά ή αδιόρατα με τα ποιήματα της συλλογής μου. Το ίδιο συμβαίνει και στην παρούσα περίπτωση.

Ο τίτλος Στο κανόνες τη χώρα είναι στίχος του πρώτου ποιήματος, ταυτόχρονα όμως λειτουργεί ως στέγη για όλα τα ποιήματα της συλλογής, τα οποία θεωρώ ότι έχουν ενότητα. Ο καθένας που θα διαβάσει το βιβλίο θα δώσει και στον τίτλο τη δική του σημασία. Μια χώρα πάντως που δεν ανήκει σε κανέναν, θα μπορούσε να ανήκει στον καθένα, δηλαδή σε όλους. Συνειρμικά, ανακαλώ τον Οδυσσέα, που με αυτό το όνομα ξεγέλασε τον Πολύφημο, για να επιστρέψει στη χώρα του, στην πατρίδα του. Μπορεί ο κανένας να ξεγελά και εμάς, παρσούροντάς μας στη δική του χώρα, που γίνεται και χώρα μας, εκεί όπου επικρατούν «απέραντες φυτείες του ύπνου» και μια «πικρή αδιαπέραστη σιωπή».

Η ποίηση ως ανάγκη για έκφραση και ως σφραγίδα μιας εποχής. Εσείς γιατί γράφετε;

Γιατί γράφω, άραγε; Ενώ φαίνεται εύκολο ερώτημα, στην πραγματικότητα είναι δύσκολο, ίσως και αναπάντητο. Η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρουμε για ποιους λόγους πραγματικά γράφουμε. Και τούτο διότι κατά βάθος δεν μας απασχολεί. Γράφω λοιπόν γιατί διαβάζω με άλλη οπτική τον κόσμο, γιατί αντιλαμβάνομαι συχνά με διαφορετικό τρόπο τα πράγματα, γράφω για να δημιουργήσω τους κόσμους που δεν μπορώ να ζήσω ή για να εισβάλω στις ζωές των άλλων, ηδονοβλεπτική αδεία. Γράφω για να μπορώ να ζήσω ποικίλες ζωές, να εμπλουτίσω τη δική μου, να αντισταθμίσω τη μειωμένη όραση, να εισχωρήσω στο βάθος της ψυχής ανικνεύοντας το ασυνείδητο και τα μυστήρια, να αναστάμω το σώμα, το περιβάλλον, τις συμπεριφορές, να διακρίνω την πολυπλοκότητα των σχέσεων, να δημιουργήσω μέσω της γλώσσας καινούργιους κόσμους, να ανακαλύψω τις πιο ασυνήθιστες πλευρές της ύπαρξης, τις αποκλίσεις από τα τετριμμένα και αδιάφορα. Το γράψιμο λοιπόν για μένα δεν είναι απλώς μια δραστηριότητα ή μια έκφραση της ζωής, μια προσπάθεια να ανακαλύψουμε τον εαυτό μας, είναι μια αυτάρκεια πολύπτυχη ζωή, ερωτική και απολαυστική, είναι από μόνο του ένας τρόπος να αποφύγουμε την παγίδα του παγωμένου κόσμου, απομακρυνόμενοι από την ανία και την πλήξη του ανθρώπου που υπάρχει για να επιβιώνει φοβισμένος και όχι για να ζει τολμώοντας. Εντέλει, ίσως γράφω από μια ενδόμυχη επιθυμία να ζήσω μέσα σε μια μεταφορά.

Υπάρχουν βιβλία ποιητών στα οποία επανέρχε-

ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ
ΧΑΡΙΤΙΝΗ
ΜΑΛΙΣΣΟΒΑ

Στα κανόνες τη χώρα ο τίτλος της νέας σας ποιητικής συλλογής, που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Μεταίχμιο. Θέλετε να ξεκινήσουμε τη συζήτησή μας από τον τίτλο που επιλέξατε;

Ο τίτλος μιας συλλογής μπορεί να είναι η ομπρέλα, κάτι σαν οροφή που στεγάζει όλα τα ποιήματα, μπορεί να είναι ένας υποδηλωτικός στίχος ή ο τίτλος από κάποιο ποίημα, άλλοτε μπορεί να είναι συνδυασμός αυτών των δύο, ενίοτε και μια επινόηση του δημιουργού, μη σχετιζόμενη με το περιεχόμενο των ποιημάτων. Προσωπικά, συνήθως επιλέγω ο τίτλος να συνδέεται φανερά ή αδιόρατα με τα ποιήματα της συλλογής μου. Το ίδιο συμβαίνει και στην παρούσα περίπτωση.

Ο τίτλος Στο κανόνες τη χώρα είναι στίχος του πρώτου ποιήματος, ταυτόχρονα όμως λειτουργεί ως στέγη για όλα τα ποιήματα της συλλογής, τα οποία θεωρώ ότι έχουν ενότητα. Ο καθένας που θα διαβάσει το βιβλίο θα δώσει και στον τίτλο τη δική του σημασία. Μια χώρα πάντως που δεν ανήκει σε κανέναν, θα μπορούσε να ανήκει στον καθένα, δηλαδή σε όλους. Συνειρμικά, ανακαλώ τον Οδυσσέα, που με αυτό το όνομα ξεγέλασε τον Πολύφημο, για να επιστρέψει στη χώρα του, στην πατρίδα του. Μπορεί ο κανένας να ξεγελά και εμάς, παρσούροντάς μας στη δική του χώρα, που γίνεται και χώρα μας, εκεί όπου επικρατούν «απέραντες φυτείες του ύπνου» και μια «πικρή αδιαπέραστη σιωπή».

Η ποίηση ως ανάγκη για έκφραση και ως σφραγίδα μιας εποχής. Εσείς γιατί γράφετε;

Γιατί γράφω, άραγε; Ενώ φαίνεται εύκολο ερώτημα, στην πραγματικότητα είναι δύσκολο, ίσως και αναπάντητο. Η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρουμε για ποιους λόγους πραγματικά γράφουμε. Και τούτο διότι κατά βάθος δεν μας απασχολεί. Γράφω λοιπόν γιατί διαβάζω με άλλη οπτική τον κόσμο, γιατί αντιλαμβάνομαι συχνά με διαφορετικό τρόπο τα πράγματα, γράφω για να δημιουργήσω τους κόσμους που δεν μπορώ να ζήσω ή για να εισβάλω στις ζωές των άλλων, ηδονοβλεπτική αδεία. Γράφω για να μπορώ να ζήσω ποικίλες ζωές, να εμπλουτίσω τη δική μου, να αντισταθμίσω τη μειωμένη όραση, να εισχωρήσω στο βάθος της ψυχής ανικνεύοντας το ασυνείδητο και τα μυστήρια, να αναστάμω το σώμα, το περιβάλλον, τις συμπεριφορές, να διακρίνω την πολυπλοκότητα των σχέσεων, να δημιουργήσω μέσω της γλώσσας καινούργιους κόσμους, να ανακαλύψω τις πιο ασυνήθιστες πλευρές της ύπαρξης, τις αποκλίσεις από τα τετριμμένα και αδιάφορα. Το γράψιμο λοιπόν για μένα δεν είναι απλώς μια δραστηριότητα ή μια έκφραση της ζωής, μια προσπάθεια να ανακαλύψουμε τον εαυτό μας, είναι μια αυτάρκεια πολύπτυχη ζωή, ερωτική και απολαυστική, είναι από μόνο του ένας τρόπος να αποφύγουμε την παγίδα του παγωμένου κόσμου, απομακρυνόμενοι από την ανία και την πλήξη του ανθρώπου που υπάρχει για να επιβιώνει φοβισμένος και όχι για να ζει τολμώοντας. Εντέλει, ίσως γράφω από μια ενδόμυχη επιθυμία να ζήσω μέσα σε μια μεταφορά.

Υπάρχουν βιβλία ποιητών στα οποία επανέρχε-

στε και ξαναδιαβάζετε;

Η ποίηση, όπως και η μουσική, είναι τέχνες, στα έργα των οποίων ερχόμαστε και επανερχόμαστε πολύ συχνά. Σπάνια διαβάζουμε ένα μυθιστόρημα για δεύτερη φορά. Στα ποιήματα όμως πάντα γυρίζουμε πίσω, για να πάρουμε εκείνο που ξεχάσαμε. Υπάρχουν βιβλία που μας στιγματίζουν. Αυτά τα βιβλία τα διαβάζει κανείς συχνά και πάντα ανακαλύπτει νέα πράγματα. Αναφέρω εντελώς ενδεικτικά ορισμένα τέτοια βιβλία: Τα Ποιήματα του Καβάφη και του Καρυωτάκη, τον Νεκρόδειπνο του Σινόπουλου, τις συλλογές του Σακτούρη, την Αμοργό του Γκάτσου ή, για να αναφέρω και ορισμένα βιβλία από την ξένη γραμματεία: Τα Άνθη του Κακού του Μποντλέρ, τις Εκλάμψεις του Ρεμπό, τα Ποιήματα του Γκίνσπεργκ, τις Ελεγείες του Ντουίνου του Ρίλκε, τα Ποιήματα του Τσέλαν...

Πολλοί ποιητές, πολλά βιβλία, παρά την κρίση. Πώς κρίνετε την ποσότητα; Είναι σε βάρος της ποιότητας;

Το να γράφει κανείς δεν είναι κακό. Καλύτερα στον τυπογράφο παρά στον ψυχίατρο, όπως έχει ειπωθεί χαρακτηριστικά. Όταν όμως γράφεις για να αποφυγείς τον ψυχίατρο, το πιο πιθανό είναι ότι η ανάγκη που σε οδηγεί στη γραφή, δεν είναι ανάγκη ποιητική, με την ευρεία έννοια του όρου. Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά ίσως, τα ποιητικά βιβλία που εκδίδονται είναι σχεδόν περισσότερα από τους αναγνώστες της ποίησης. Άλλωστε η έκδοση μιας ποιητικής συλλογής στις μέρες μας είναι πολύ εύκολη σε σχέση με παλαιότερες εποχές. Για όλα αυτά υπάρχουν παρενέργειες. Μαζί με τα ξερά καίγονται και τα κλωρά. Ο κριτικός παίρνει σωρηδόν βιβλία και είναι ανθρωπίνως αδύνατο να τα διαβάσει όλα, αν και τα περισσότερα καλά βιβλία βρίσκουν συνήθως τρόπο να ξεχωρίσουν. Τα βιβλιοπωλεία δεν τοποθετούν σε περίοπτα ράφια τα ποιητικά βιβλία, διότι και πάμπολλα είναι και, καθώς ο κόσμος δεν διαβάζει ποίηση, δεν υπάρχει αγοραστικό ενδιαφέρον. Ναι, λοιπόν, η ποσότητα λειτουργεί σε βάρος της ποιότητας.

Τι θεωρείτε εξέλιξη στην πορεία ενός λογοτέχνη;

Την εδραίωση του ύφους του, μέγα ζητούμενο για όλους όσοι γράφουμε, παράλληλα με την αναζήτηση νέων δρόμων, νέων τρόπων, νέων θεμάτων. Οι όποιοι πειραματισμοί πρέπει να πηγάζουν πολύ βαθιά από μέσα μας, κι όχι να είναι εξωτερικοί λεκτικοί τυχοδιωκτισμοί.

Αν και εκδίδετε βιβλία σας από το 1987, είναι εμφανές ότι δεν βιάζεστε να εκδίδετε συχνά. Ποιοι είναι οι παράγοντες που κρίνουν την κυκλοφορία κάθε βιβλίου σας;

Από το 1987 που εξέδωσα το πρώτο βιβλίο μου (Σπουδές για Φωνή και Ποίηση) μέχρι σήμερα που εκδόθηκε η συλλογή μου Στου κανενός τη χώρα, δηλαδή σε διάστημα 33 χρόνων, έχω εκδώσει 7 βιβλία. Περίπου ένα βιβλίο κάθε πέντε χρόνια. Ναι, είναι αλήθεια ότι δεν βιάζομαι, δεν εκδίδω συχνά. Θα πρέπει να έχω κάτι καινούργιο να πω, θα πρέπει να νιώσω έτοιμος γι' αυτό, θα πρέπει να έχει κατασταλάξει ποιητικά μέσα μου, για να προχωρήσω στην έκδοση ενός νέου βιβλίου. Επίσης, θα πρέπει αυτό το βιβλίο να ηγείται ένα βήμα παραπέρα την προσωπική μου δημιουργία και επίσης να προσθέτει κάτι στη γενικότερη υπόθεση της ποίησης.

Γιατί οι Έλληνες, ένας λαός που έχει χλιστραγούδησει μελοποιημένη ποίηση, δεν διαβάζουν

Ο Στάθης Κουσσούνης γεννήθηκε στη Νέα Φιγαλία Ολυμπίας το 1959. Σπούδασε νομικά, φιλολογία και κλασική μουσική. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Έχει εκδώσει επτά ποιητικές συλλογές με πιο πρόσφατη τη συλλογή με τίτλο Στου κανενός τη χώρα, που έδωσε την αφορμή για τη συνέντευξη. Παράλληλα, δημοσιεύει διηγήματα, κριτικά δοκίμια, μελέτες, άρθρα και βιβλιοκρισίες σε λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες. Ποιήματά του έχουν περιληφθεί σε ανθολογίες και έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ισπανικά και τα περσικά. Είναι μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων, του Κύκλου Ποιτών και της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων.

βιβλία ποίησης;

Δεν ξέρω αν οι Έλληνες διάβαζαν ποτέ ποίηση. Δεν ξέρω αν οι άνθρωποι, απανταχού της γης, διαβάζουν καθολικά ποίηση. Ωστόσο, η ποίηση έχει ένα μικρό, αλλά σταθερό και φανατικό κοινό, κοινό μυσμένο. Το ότι οι Έλληνες σήμερα δεν διαβάζουν ποίηση έχει να κάνει και με την εποχή μας, η οποία είναι κατά βάση αντιποιοτική. Η λεξίπενια, το κινητό και το facebook, η ταχύτητα με την οποία εξελίσσονται τα πράγματα, δεν βοηθούν στη λειτουργία και την πρόσληψη της ποίησης. Από την άλλη, η ποίηση χρειάζεται προαιδέα και η εκπαίδευση δεν παίζει τον καλύτερο ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση. Οι τυποποιημένες διδασκαλίες, η έλλειψη ευαισθησίας, η αντιμετώπιση της λογοτεχνίας ως ενός κοινού μαθήματος κι όχι ως τέχνης, δεν βοηθούν. Η ποίηση, όπως γνωρίζουμε, λειτουργεί με τον υπαινιγμό, τη μεταφορά, τις συνδηλώσεις. Απαιτεί επομένως αναγνώστες που θα προβληματιστούν, που θα αφεθούν να περιπατήσουν σε άγνωστους δρόμους, σε δυσδιάβαστα νερά, αναγνώστες επαρκείς. Οι άνθρωποι σήμερα τα θέλουν όλα έτοιμα, στο πιάτο, δεν θα τους κεντρίσει ο υπαινιγμός, θεωρούν πολυτέλεια τον προβληματισμό, δεν έχουν χρόνο για ευαισθησίες, δεν δεικνουν διάθεση να ζήσουν ό,τι τους βγάζει από την κανονικότητά τους. Και η ποίηση αυτό ακριβώς κάνει, διασαλεύει την τάξη.

Ποια αξία θεωρείτε υπέρτατη;

Πολλές, αφού όμως πρέπει να αναφέρω μία, θα προτάζω την ελευθερία. Ελευθερία σώματος και πνεύματος. Σε συνθήκες ελευθερίας έχουν γραφτεί τα σπουδαιότερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Διότι όταν το πνεύμα είναι ελεύθερο, μπορεί να δημιουργήσει, μπορεί να ξεπεράσει την πεζότητα γύρω του και να εξυψωθεί σε άλλες σφαίρες. Άλλωστε, για να θυμηθούμε τον Ρίγη, «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά».

Αλήθεια, η ποίηση χρειάζεται σε χαλεπούς καιρούς;

Η ποίηση εκφράζει με έναν ιδιαίτερο τρόπο κάποιες πτυχές της πραγματικότητας. Ενεργοποιεί τις αθέατες πλευρές μας και απελευθερώνει τις δυνάμεις του ασυνείδητου. Στην εποχή μας, που η μηχανή έχει γίνει θρησκεία, που οι πολιτιστικές αξίες έχουν υποκατασταθεί απελπιστικά από τη χρησιμοθηρία, που η ανθρωπιστική έχει δώσει τη θέση της στην τεχνοκρατική εκπαίδευση, η ποίηση αποτελεί ίσως την τελευταία εστία αντίστασης, ένα μοχλικό αντίδοτο. Η ποίηση αμφισβητεί όλες τις καθιερωμένες συνθήκες και συμβάσεις, όχι προτείνοντας κάτι άλλο, αλλά οδηγώντας αδιάκοπα σε κάτι άλλο. Αποτελεί κίτταρο αμφισβήτησης, γιατί είναι από τη φύση της επαναστατική και αντικομορφομιστική. Ως εκ τούτου, η ποίηση είναι απαραίτητη σε χαλεπούς καιρούς, λειτουργεί ως άλλη οπτική στα πράγματα και χρειάζεται ως αντιπρόταγμα.

Να κλείσουμε με μια φράση σας σχετικά με το πώς ορίζετε την ποίηση;

Έχουν γραφτεί εκατοντάδες ορισμοί για την ποίηση. Όλα θεωρώ ότι βρίσκονται ανάμεσα στον επιστημονικό, ως ποίημα, ορισμό του I. Richards («Ποίηση είναι η υπέρτατη μορφή της συγκινησιακής χρήσης της γλώσσας») και τον ποιητικό ορισμό του Εμπειρικού («Η ποίηση είναι ανάπτυξη στίλβοντος ποιητάτου»). Εγώ θα έλεγα ότι η ποίηση είναι ο φόβος του πολυού που γλίτωσε τα σκάγια.